

SOK
INFO

Nr. 192

Juli 2020

Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven - Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	06 518 37 304	<i>susanne.hanssen@sok.nl</i>
Rob Visser	Secretaris		<i>secretariaat@sok.nl</i>
Kevin Amendt	Alg. bestuurslid		<i>kevin.amend@sok.nl</i>
John Hageman	Alg. bestuurslid		<i>johnhageman45@gmail.com</i>
Johan Janssen	Alg. bestuurslid		<i>johanjanssen59@hotmail.com</i>
Patrick Semmeling	Alg. bestuurslid		<i>patrick.semmeling@ziggo.nl</i>

SOK-ledenadministratie:

Ger Beckers, Via Regia 158C, 6217 JZ Maastricht, Tel.:0651058333 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 3618793	<i>j.orbons@archeopro.nl</i>
Bram Borsboom	Penningmeester	043 - 367 05 17	<i>bramborsboom@home.nl</i>
Stefan Jerzykowski	Technische dienst		<i>s.j.a.jerzykowski@hotmail.com</i>
René Haemers	Secretaris		<i>rhaemers@gmail.com</i>
<i>www.vanschaikstichting.nl</i>			<i>info@vanschaikstichting.nl</i>

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, Tel.: 043 - 364 54 19 *johnhageman45@gmail.com*
Frans Willems, Driekruisenstraat 104 b5 , 3700 Tongeren Tel.: +32470290709 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op Internet:

www.sok.nl / facebook.com/SOKNHGL Webmaster: Patrick Semmeling *webmaster@sok.nl*

SOK-avond:

SOK-Avonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, juli, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

SOK-Denktank

De Denktank heeft een ondersteunende/adviserende rol (zonder beslissingsrecht en verantwoordelijkheid) en is samengesteld uit SOK-leden die initiatief hebben getoond en zijn goedgekeurd door het bestuur.

Voorpagina: Grootberg (Kanne)

Foto: Frans Willems

Beste SOK-leden,

Susanne Hanssen, voorzitter SOK

Het wordt langzaam saai, maar ook frustrerend.

De derde SOK-Info op een rij zonder dat er een SOK-avond op volgt.

Weliswaar is ondertussen bekend dat er per 1 juli weer bijeenkomsten gehouden mogen worden met een maximum van 100 mensen; de anderhalve meter afstand houden tot elkaar blijft het uitgangspunt.

Het Natuurhistorisch Museum, waaronder “ons zaaltje”, is weer toegankelijk voor bezoekers, waarbij de huidige maatregelen in acht genomen worden.

Dat betekent dat men in één richting door het museum mag lopen (door de tuin en achterdeur naar buiten) en dat “ons zaaltje” ook de nodige aanpassingen heeft ondergaan; er staan nog 6 stoelen voor publiek...

In juli nog geen SOK-avond dus.

Als bestuur/denktank hebben we wel een weg gevonden om onze overleggen te hervatten.

Sommige zaken blijven namelijk gewoon doorlopen, zoals de ontwikkeling van het beheerplan in het kader van de Natura-2000 wetgeving.

Zowel de SOK, als de VSS zijn betrokken bij de ontwikkeling van dit plan, waarin we streven naar het vinden van een goed evenwicht in het groeengebruik, waarbij zowel de bergloper/onderzoeker als de natuur (m.n. de vleermuizen) hun plek kunnen innemen.

Ook voor overleg van bestuur/denktank geldt: anderhalve meter afstand.

Hoe gaan we dat regelen in een huiskamer?

Moeilijk, maar gelukkig hebben we een alternatief, we kunnen ondergronds, daar is ruimte.

Met dank aan Johan Janssen, die de rol van gastheer op zich nam. We hadden geen betere gastheer kunnen wensen. Hij zorgde niet alleen voor een gedesinfecteerde tafel en zitplaatsen, maar ook voor ruim voldoende spijs en drank.

Het geheel was coronaproof en ideaal om onze bezigheden op te starten.

Wat valt er dan verder op te starten?

We willen wel. Er zijn plannen, ideeën zoals virtuele lezingen en alternatieve locaties waarbij we de benodigde anderhalve meter afstand kunnen houden, maar echt enthousiast worden we er nog niet van. Een belangrijk deel van een SOK-avond is de interactie tijdens een lezing en het leggen en versterken van contacten onderling, ook na de lezing in het museum café.

Natuurlijk is er een mogelijkheid om een lezing live, bijvoorbeeld via YouTube te kunnen geven, waarbij kijkers tevens vragen kunnen stellen, die de spreker dan kan beantwoorden.

Maar dat is toch niet vergelijkbaar met de manier waarop we met elkaar en met de spreker communiceren tijdens een SOK-avond

Vooralsnog hebben we ook nog geen spreker kunnen vinden voor deze manier van een lezing geven.

Voor juli dus nog geen SOK-avond, we houden jullie op de hoogte van het vervolg.

We blijven het beleid op corona gebied nauw volgen en zullen tot een alternatieve SOK-avond overgaan wanneer de maatregelen dat van ons blijven eisen.

De geplande SOK-activiteiten die niet konden plaatsvinden tijdens de corona pandemie, blijven stand-by staan. Waar mogelijk worden deze uitgesteld, niet geannuleerd.

Zoals ondertussen algemeen bekend onder berglopers, zijn de mooie groeven in het Belgisch gedeelte van de St.Pietersberg, onder het plateau van Caestert, de laatste jaren onderhevig aan verloedering. Zeker met de komst van internet vinden steeds meer groepen hun weg naar deze groeven, met alle nadelige gevolgen van dien.

De SOK, i.s.m. de VSS en de gemeente Riemst (Werkgroep Groevenonderzoek Riemst, WGR en Hulpdienst Groeven, HDG) zet zich al langer in om deze waardevolle groeven te beschermen. Zo heeft Kevin Amendt in het najaar van 2018, uit naam van eerder genoemde organisaties, een document “beschadiging erfgoed Caestert” gemaakt en rondgestuurd naar alle Nederlandse, Vlaamse en Waalse organisaties waarvan we hoopten dat ze misschien iets zouden kunnen betekenen in deze bescherming.

Ook alle SOK-leden hebben dit document ontvangen, dat met confronterende foto's en tekst een ontluisterend beeld geeft van de huidige situatie.

De verloedering gaat door, wij blijven strijden.

Een post op de SOK-facebooksite over dit onderwerp heeft in de afgelopen week weer aardig wat los gemaakt. Er volgde zelfs een interview op L1 radio met de SOK over dit onderwerp.

We hopen dat deze aandacht leidt tot de juiste samenwerking tussen de juiste partijen, waardoor we dit waardevolle stuk erfgoed kunnen beschermen tegen verdere vernietiging, d.w.z. sluiten voor de grote groepen thrill-seekers en met een toegangsregeling voor de serieuze berglopers en onderzoekers, die tevens de groeven kunnen blijven monitoren.

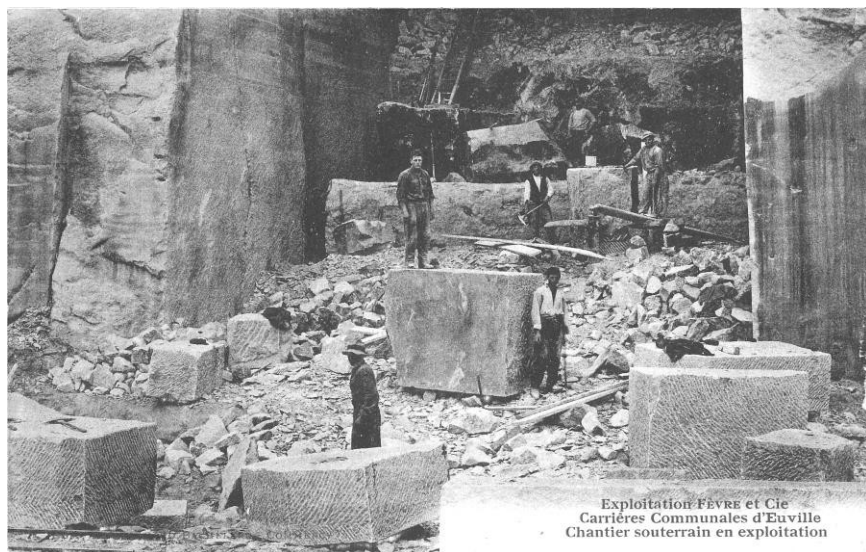
Nieuwe SOK - leden

Verwijderd ivm. privacywet

Adres wijzigingen SOK - leden

geen

Ger Beckers

Collectie: Tim van den Broek

Van Koetsveld,: “eenen Hollandschen reiziger”

John Hageman

Wij vingen den togt aan. “De grot, die wij ingingen, had niets bijzonders, dan dat zij ons de koude van het graf, op het midden van een’ heeten zomerdag, tegen ademde. Vrij mogt die ingang open staan. De vreeze des doods keerde hier, als de hechtste ijzeren poort, elken oningewijde af!”

Ik maak me sterk dat ook maar iemand die dit nu leest niet weet waar deze woorden staan geschreven. Een bijna letterlijk citaat, genomen uit de “Godsdienstige en Zedelijke Novellen” en wel uit de^{ste} novelle, genaamd: “De Sint Pieters Berg, herinneringen van een’ Hollandschen reiziger”. Te vinden op bladzijde 16.

C.E. van Koetsveld, **Godsdienstige en Zedelijke Novellen**, Tweede verzameling, derde druk, Schoonhoven, S.E. van Nooten, 1874.

Bij een rondgeleide toerist die deze woorden in de groeve leest en misschien wel prevelend citeert, zullen ze toch min of meer unheimisch, misschien zelfs wel ietwat macaber klinken. Zou iemand echt zulke gedachten hebben bij het betreden van een onderaardse kalksteen-groeve?

De geciteerde tekst duidt de pöetische aard van de schrijver, toont een melancholieke inslag en dat blijft de hele novelle zo. Hier was een kundig schrijver aan het werk.

Het citaat beschrijft de indrukken van de ik-figuur, “den Hollandschen reiziger”, op het moment dat hij voor het eerst voet zet in het ondergrondse, in het jaar 1846.

Van Koetsveld geeft blijk van een gedegen plaatselijke topografische kennis: de Sint Pieterspoort, fort Sint Pieter, kasteel Lichtenberg en klooster Slavante worden vermeld en hij geeft ons en passant tevens een prachtige beschrijving

van Maastricht, gezien vanaf de Sint Pietersberg.

Samen met de heren Du Foure uit Brussel en Verkouteren uit Gent wilt “den Hollandschen reiziger” een bezoek brengen aan de grotten van de Sint Pietersberg.

Voor 5 francs wordt een passerende gids ingehuurd die hen de bijzonderheden, de highlights, zal tonen: de drup van Slavante (de druipbron), het opschrift van Peter Nabbe 1408 (dus 1508), de 4 verdwaalde monniken van Slavante en de tekening van het klooster Slavante, “den ouden berg”, de gerestaureerde handtekening van Napoleon en de “geestverschijning” (vandaag de dag nog populair: de gids verdwijnt, laat de bezoekers in het donker achter en verschijnt wat later in de verte, om weer langzaam terug te komen lopen, dit voor het visuele effect).

Met slechts één toorts wordt de tocht begonnen (de afspraak was twee; cruciaal voor het verdere verloop van het verhaal) en al snel blijkt de daadwerkelijke kennis van de gids maar mondjesmaat te zijn en vaker Wahrheit und Dichtung. Hij verhaalt over de deklagen, vuursteen, drup, de echo-gang en over het uittrommelen, waarbij gidsen trommelend en ruim voorzien van fakkels op zoek gaan naar verdwaalden. Voor de rest is het lopen, lopen.

Gelukkig hebben Du Foure en Vercouteren meer verstand van zaken, omdat de eerste al eens een bezoek aan de grot heeft gebracht en de tweede zich goed heeft ingelezen bij Faujas Saint Fond en Bory de St. Vincent. Daarom nemen zij nu vaker het woord.

En zo lezen we o.a. over van het verdwalen van de monniken (in de Zwarte Berg) en interessante geologische aspecten.

Uit dit alles blijkt dat Van Koetsveld, òf zelf daadwerkelijk een bezoek aan Maastricht gebracht heeft, met daaraan gekoppeld een grottentocht, òf relevante informatie verzameld en doorgenomen heeft.

Aan het ontstaan van het gangenstelsel zelf door het winnen van blokken wordt niet zoveel aandacht besteed. Interessant is wel het vermelden van het merken van de blokken om zo op de juiste manier buiten opgemetseld te kunnen worden.

Het gezelschap verdwaalt in “den ouden bergen” en komt daar in een “zak” terecht. Als dan ook nog de toorts het laat afweten en blijkt dat er geen reserve-fakkels is meegenomen, rest alleen nog het spaarzame vuurslag licht

van de gids. Mooi is de beschrijving en die wil ik de lezer dan ook niet onthouden, van de duisternis:

*“Kent gij de duisternis, lezer? – Bespottelijk schijnt u misschien deze vraag; en toch, gij kent ze niet! De nacht is niet donker, nog door ééne ster verlicht; veel min een vertrek, waar door ééne reet nog het licht binnen dringt. Die duisternis kunt gij nog zien; maar hier, waar de laatste lichtstraal, twintig maal terug gekeerd, eindelijk geheel weggestorven was, hier kondt gij ze **tasten!**”*

En de bekentenis van de gids:

“Ik ben geen beëdigde gids. Ik ben niet anders, dan een gewoon arbeider in de steengroeven. Des zomers werken wij in het veld, en des winters gaan we met onze lamp in de groeven, om steenen uit te houwen, of het steengruis, dat tot mest verkocht wordt, daar uit weg te voeren. Zoo ver onze wagensporen lopen, wijzen deze ons den weg. Buitendien hebben of maken wij ons teekens aan den wand; maar verder dan van het daglicht tot ons werk komen wij ook niet.”

Uiteindelijk wordt er een zwak licht waargenomen boven in een “zandgat” (aardpijp) en omhoog gekropen staan de bezoekers even later op het plateau van de St. Pietersberg. Gered!

Als de aandachtige lezer nu denkt: dat boek zou ik wel eens willen lezen, moet mij toch een opmerking van het hart. De citaten die ik gebruikt heb, lezen lekker weg, maar... het boek bevat godsdienstige en zedelijke novellen en is daardoor doordrenkt van godsdienstige, filosofische zaken en dat leest een stuk moeilijker.

Maar laat u niet afschrikken - Van Koetsveld is zoals gezegd een kundig auteur - en ga al lezend eens terug naar de 19de eeuw. Bekijk wel de tekst door de ogen van toen en dat heeft zondermeer een bepaalde charme.

Gegevens over dominee C.E. van Koetsveld kunt u zelf op het wereldwijde web vinden en daar lezen dat deze man in zijn tijd niet zomaar iemand was.

Zelf was ik aangenaam verrast door zijn “Sprookjes in den trant van Andersen” uit 1858. Prettig leesbaar en uiteraard moraliserend, maar dat is sprookjes toch eigen, nietwaar?

We begonnen met het bekende citaat, dat toch een andere gewaarwording schetst dan die ons telkens weer naar de onderaardse kalksteengroeven drijft.

Daar zouden we nu een stevige boom over kunnen opzetten, maar laten we niet er op los gaan filosoferen en nog één groot citaat doornemen van de gedachtengang van “den Hollandschen reiziger”.

“zoo dra wij een eind weegs waren voort gegaan, rustten onze oogen op den bleek geelen wand en zoldering en het donkere verschieft, waar over de brandende fakkel een’ zwakken, rossen gloed henen wierp.

*Ik had mij het geheel stout en majestueus voorgesteld; het was slechts **angstig, geheimzinnig**. Die **doodelijke stilte**, waarin zelfs geen flauwe weêrklank onze voetstappen herhaalde; die **eindeloze vermenigvuldiging van doolhoven**, alle in ons oog volmaakt gelijk op die, waar in wij ons bevonden; die vele karakters, namen en beelden op den geelen wand, en die zwarte vlekken op den harderen steen, waar tegen ook onze gids van tijd tot tijd zijne fakkel sloeg, als deze doffer begon te branden: - even als of ook de vlam vruchteloos door dezen muur zocht te dringen, en daar op slechts een’ regen van vonken kon uitspatten; ... dat alles wekte in ons het denkbeeld van **eene eindeloze gevangenis, van een levend graf**, waarin **duizenden met eene stervende hand hunnen naam geschreven hadden**, omdat hun doodscreet zelfs werd verdoofd en **hun laatste afscheidsgroet** vermoord. Onwillekeurig greep mij het denkbeeld aan, hoe wij, zoo voort gaande, aan één’ eenig’ man, een wild vreemde, ons leven onbepaald hadden toevertrouwd; en ik vatte, als om ten minste in de vriendschap van éenen dag steun te zoeken, du Four bij den arm, en wandelde zoo een eind weegs verder. De Gendtenaar verzocht fluisterend - **zonderling! wat hield ons toch den adem terug, als wij luide wilden spreken?** - fluisterend verzocht hij den gids, wat langzamer te gaan, en zoo won hij tijd, om door de groote brillenglazen naar de namen op den wand te turen. Het was zeker niet wetenschappelijk, dat ik liever aan mijne bespiegelingen den vrijen loop gaf; maar ik kon niet nalaten, mijn’ anderen reisgenoot toe te fluisteren: **”Zie hier het beeld des doods; en die man dáár met zijne fakkel, hij is het beeld des geloofs!... “***

Even voorstellen,

Tim van den Broek

Vanuit Utrecht schrijf ik deze introductie over mezelf. Ik ben Tim van den Broek, 48 jaar en opgegroeid in Amby. Inmiddels woon ik al langer buiten Limburg en Maastricht dan dat ik er gewoond heb. Rare gewaarwording toen ik die grens op 38- jarige leeftijd passeerde. Ik omschrijf me wel eens als Mestrechteneer in Midden-Nederland.

Als kind, en dat zal voor velen van jullie hetzelfde zijn, struinde ik door het Zuid Limburgse landschap. Op 12- jarige leeftijd, in 1984, werd ik lid van het Genootschap. Ik ontwikkelde een voorliefde voor dagbouwgroeves en de amfibieën en reptielen die er in leven. Zo heb ik onderzoek gedaan naar de geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad en meegeschreven aan atlanten over herpetofauna in Nederland en Limburg.

Langzaam verbreedde ik mij en tot mijn geluk en vreugde (nog steeds) kon ik meedoen aan de vleermuistellingen in de ‘grotten’. Er ging een wereld voor me open. Voor die tijd struinde ik natuurlijk ook niet legaal in de groeven. Naast de censustellingen controleerde ik ook met iemand anders de kleine groeetjes, kamertjes etc.

Er was ook nog zoiets als de SOK. Een illustere studiegroep waar je alleen lid van kon worden als je ook (wetenschappelijk?) onderzoek deed in onderaardse groeven. Ach wee, was ik in die tijd toch maar lid geworden en me geabonneerd op de SOK-Mededelingen! Sinds mijn lidmaatschap, afgelopen jaar, is me duidelijk geworden wat ik allemaal gemist hebt, máár ook hoe ik zelf het berglopen heb gemist. Ter vervanging van de wintertellingen in Limburg had ik me al aangesloten bij de tellingen van de bunkers in Soesterberg. Maar ja, bunkers zijn wel man-made, maar kunnen niet tippen aan kalksteengroeven.

Ik probeer vrienden, kennissen en collega’s wel eens uit te leggen wat dat berglopen betekent. Ik ben een romanticus. De schoonheid van de onderaardse gangen is ongeëvenaard. Het maakt altijd weer indruk om die duisternis binnen te stappen. Een plek waar erfgoed en natuur samenkomen. Stilte. Ik word er soms verdrietig van hoe weinig aandacht en waardering er is voor dit unieke erfgoed. Mensen realiseren zich niet hoeveel er is afgegraven door de ENCI. Als ik naar de grote overzichtskaart uit het boek Sint Pietersberg kijk, word ik iedere keer weer getroffen door de omvang die het stelsel gehad heeft en wat dat in tijden van mindere verlichting een opgave geweest moet zijn om daar je weg in te vinden. In mijn werk als ecooloog bij Natuurmonumenten

probeer ik dan ook regelmatig collega's van informatie te voorzien over de waarde van onderaardse kalksteengroeven.

Ik ben dus met een inhaalslag bezig. Er blijken veel meer boeken geschreven en verschenen te zijn dan ik me realiseerde en beetje bij beetje schraap ik ze bijeen. Romans heb ik al een tijdje niet meer gelezen, haha.

Tenslotte, anders wordt deze 'Even voorstellen' wel erg lang. Afgelopen winter ben ik uitgeweken naar Frankrijk (Oise) om groeven daar te bezoeken. Een mooie wereld, met zowel dagbouwgroeven als ondergronds. Mijn berglopershart bloeide helemaal weer op. De stelsels varieerden van klein tot enorm. Vele helaas met sporen van verlaten champignonkwekerijen, waar geen enkele vleermuis overwinterde. En helaas ook vernielingen, afvalstortingen en milieu-schade (oude werkplaatsen vergeven van olie). Sinds mijn bezoek verzamel ik nu ook ansichtkaarten van zowel Limburg als Frankrijk. Met name van Frankrijk zijn werkelijk prachtige kaarten te vinden, begin 20e eeuw, over kalksteenwinning.

Ik zie uit naar een ontmoeting op een SOK- avond.

Bombina@anjatim.demon.nl

Collectie: Tim van den Broek

A. Quéry, édit.
AUTRÈCHES (Oise) — L'entrée des fameuses Carrières où étaient retranchés
les Allemands pendant la Guerre de 1914-1915

Collectie: Tim van den Broek

Over de “Sterre der Zee”

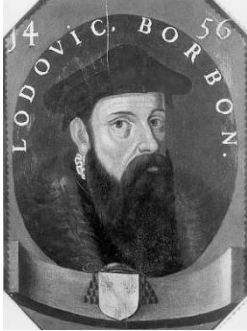
Patrick Semmeling

Vrijwel iedere bergloper kent de houtskooltekening van de ‘Sterre der Zee’, de Maria met het Jezuskind, zoals het beeld in de Onze-Lieve-Vrouwebasiliek. Het kunstwerk in het Noordelijk Gangenstelsel is helaas niet gesigneerd, maar is waarschijnlijk van de hand van Jo Ritzen en Pierre Niesten, die in de directe omgeving meerdere tekeningen hebben gemaakt in de jaren ‘60. Het echte beeld heeft overigens een behoorlijk bewogen geschiedenis.

De naam van het beeld, ‘Sterre der Zee’, gaf aanleiding tot een volkslegende: Een edelman en zijn vrouw zouden op zee in een storm terecht zijn gekomen en deden de belofte, een altaar te stichten voor het Mariabeeld, als ze het gevaar zouden overleven. Dit zou tussen 1684 en 1701 zijn gebeurd. De waarheid is echter anders en de naamgeving berust op kopieerfouten. Dit begon waarschijnlijk met Eusebius van Caesarea (± 260 - ± 340). Bij een Bijbelvertaling deed hij per ongeluk de Hebreeuwse naam voor Maria, *Maryam*, in twee losse woorden splitsen: Mar en Yam. In het latijn geeft dit: Mare (=zee) en Stilla (=druppel), dus ‘druppel der Zee’. ‘Stilla Maris’ werd daarna verspreid door Hiëronymus van Stridon (347 - 420), in Engelstalige landen beter bekend als Saint Jerome. Deze maakte een Bijbelvertaling naar het (volks-)Latijn, de zogenaamde Vulgaat. Stilla werd later weer verbasterd tot “Stella”, oftewel “Ster” (in ieder geval reeds in de 6e eeuw). De reden van dit laatste is omdat Maria soms ook met Venus werd geassocieerd, oftewel de morgenster.

Wat we van de vroege geschiedenis van het beeld weten komt vooral van de Franciscaan Hendrik de Vroom (Henricus Sedulius), die in 1609 zijn boek *Diva Virgo Mosæ Traiectensis* uitgaf. Het beeld is vermoedelijk rond 1420 gemaakt in Bohemen, waar meerdere van dit soort beelden zijn geproduceerd, vooral bedoeld voor huiskapellen van vooraanstaande families, zoals van de Franse edelman Nicolas de Harlay. Nicolas werd geboren in 1373 en was de zoon van François, heer van Grandvilliers en Nogent. In zijn jeugd was hij schildknaap van Jan van Bedford († 1435), derde zoon van de Engelse koning Hendrik IV. Later werd hij raadsheer van de Franse koning Karel VII († 1461). Mogelijk was hij getuige toen Jeanne d’Arc op de brandstapel stierf (1431).

Het is niet bekend hoelang hij in dienst bleef aan het Franse hof, maar hij werd in 1456 raadsheer en opperhofmeester van de prins-bisschop van Luik: Louis de Bourbon.

Louis was afkomstig uit Bourgondië, waar ook de familie de Harlay oorspronkelijk vandaan kwam. Mogelijk kenden ze elkaar dus al en is hij voor de functie gevraagd.

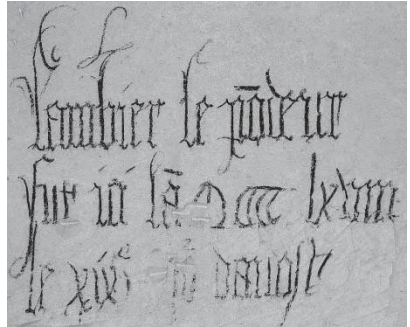
Nicolas was overigens al behoorlijk op leeftijd (83). Voor wie de naam van deze prins-bisschop bekend in de oren klinkt: dat kan kloppen.

Hij was het die in 1468 naar Maastricht moest vluchten tijdens een volksopstand. Mogelijk behorende tot zijn gevolg was ook Lambier le Pondeur, die op 19 augustus 1468 zijn naam in Caestert schreef.

Kort daarna werd het Mariabeeld door Nicolas geschonken aan de Franciscanen te Maastricht. Mogelijk was het beeld dus een bedankje voor het opvangen van de bisschop.

Nicolas sleet zijn laatste dagen in het Franciscanenklooster en overleed in 1474, op de gezegende leeftijd van 101 jaar.

Hij werd in het klooster begraven, voor het Maria-altaar. We zouden dus kunnen concluderen dat als die volksopstand in Luik er niet was geweest, dan hadden we zowel geen opschrift in Caestert gehad en ook geen Mariabeeld in Maastricht!

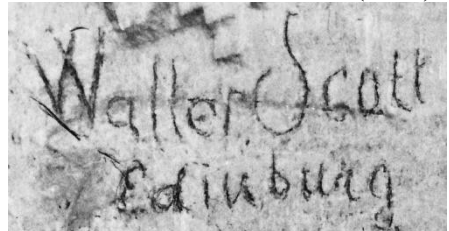

In 1823 schreef de bekende Walter Scott zijn novel *Quentin Durward*.

Dit verhaal gebruikte de gebeurtenissen van o.a. 1468 als historische achtergrond. Ook de moord op Louis de Bourbon komt hierin aan bod (1477).

Het is dus goed mogelijk dat de schrijver voor inspiratie of onderzoek naar onze regio kwam: in Zonneberg (Zwarte Berg) is dan ook een opschrift van hem bekend (Jan Spee: F12-02).

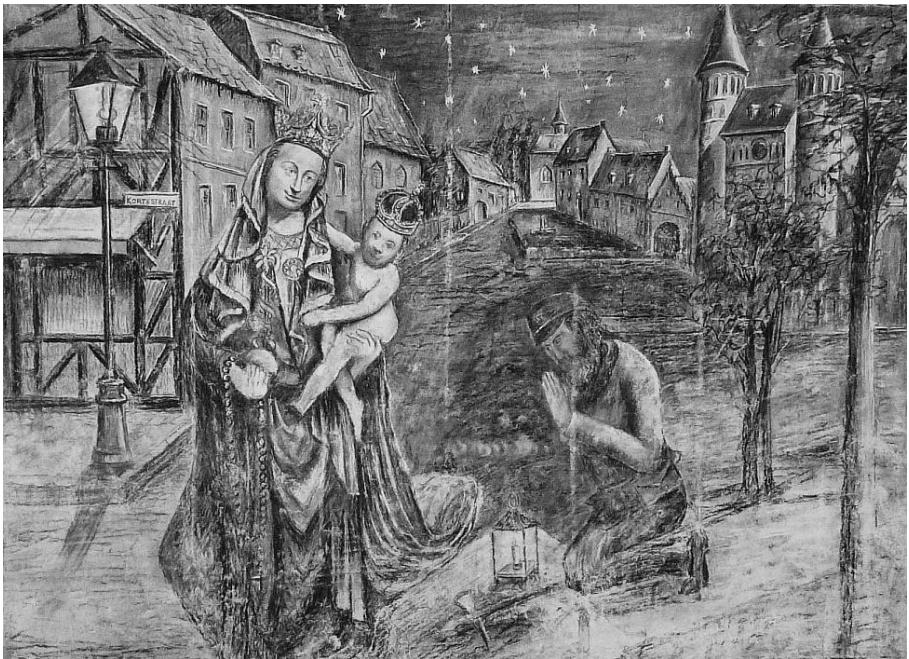
Inmiddels helaas verdwenen.

Wegens oorlogsdreiging is het beeld 2x in het klooster van Slavante veiliggesteld: in 1578 en 1640. Of het ook in de St. Pietersberg is bewaard valt niet te zeggen: waarschijnlijk niet, met het oog op de luchtvochtigheid.

Ook is het beeld vanuit Slavante naar Visé gebracht en vanuit daar naar Tongeren, waar het 34 jaar lang bleef.

In tegenstelling toch wat veel mensen denken staat het pas sinds 10 oktober 1837 in de Onze-Lieve-Vrouwekerk, echter pas sinds 1903 op de huidige plek (Merodekapel). Al met al een bewogen geschiedenis dus!

Bronnen:

- Régis De La Haye: De Bidweg van de Sterre der Zee
- Henk Blaauw: Lambier le Pondeur, SOK-Mededelingen 46
- Genealogie de Harlay: <http://racineshistoire.free.fr/LGN/PDF/Harlay.pdf>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_de_Bourbon,_Bishop_of_Liege
- <https://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/469>
- <http://www.sterre-der-zee.nl/geschiedenis-van-het-beeld/>

(Boekbespreking)

Ed de Grood

ONDERGRONDS door Will Hunt

Maar zelden verschijnt er een boek over de duistere wereld waarin wij ons zo graag begeven. Dit is allereerst een boek over alle typen holten onder het maaiveld van deze aarde. De Amerikaanse journalist en fotograaf Will Hunt presenteert in 280 blz. een staalkaart van de meest opmerkelijke hollen en krochten. Wereldwijd, van de Catacomben van Parijs, de verlaten en verboden metrotunnels in New York en religieuze Okermijnen in Bolivia tot de onderaardse steden van Capadocië. Je komt veel te weten over aard en bijzonderheden van al die ondergrondse ruimten.

Maar veel opmerkelijker en voor ons wellicht interessanter, is wat Hunt schrijft over de menselijke relatie met die ondergrond. SOkkers die zelf wel eens denken tot een vreemde diersoort te behoren kunnen opgelucht ademen. Volgens de schrijver stammen wij af van de microben diep in de aarde, het eerste leven. Waarmee we ons intuïtief nog altijd verbonden voelen. En waarom we diep in ons hart, als onze levenslust niet door opgelopen angsten is belemmerd, er naar terug willen. Zo bezien behoren wij grottenlopers tot het meest authentieke deel van de mensheid. Dat is bij deze maar eens even gezegd.

Meer dan een beschrijver van de fysieke werkelijkheid ontpopt Hunt zich in dit boek tot een filosoof/psycholoog en fileert op verrassende wijze de wereldwijde bemoeienis van de mens met het onderaardse. Wie van ons beter wil begrijpen waarom hij eigenlijk in de ondergrond rondloopt, dient dit boek absoluut te lezen.

“ONDERGRONDS”, 280 pag.

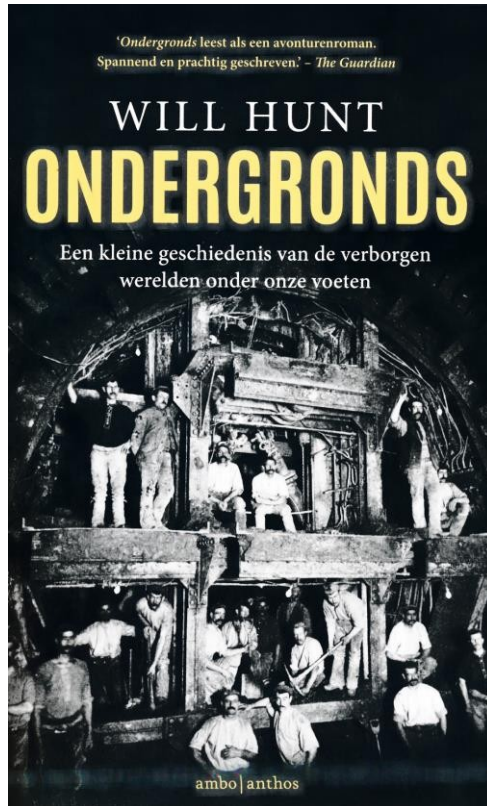
Door Will Hunt

Oorspronkelijke titel: “UNDERGROUND 2019”

Nederlandse vertaling: Roelof Posthuma 2020

Uitgeverij: Ambo/Anthos, Amsterdam

Prijs: 22,99 euro

Ingezonden mededeling

Rob Visser

Van ons lid Luc Stevens ontvingen we een oproep voor een congres van de (SFES) (Société Francaise d'Etude des Souterrains).

Het congres wordt gehouden op 23, 24 en 25 oktober 2020 in het Franse departement Lot-et-Garonne (vermoedelijk in het middeleeuwse vestingstadje Villeneuve-sur-Lot).

Meer informatie op de website van de SFES (<http://www.subterranea.fr/>)

Reactie op artikel Jan Stroom, etc.

Arnout Sluijsmans

John, in SOK-Info 191 zag ik jouw stukje staan over Jan Stroom.

Opa (Hubert Kleijnen) heeft in de Roothergroeve gewerkt en met hem heb ik het vaker over de machine van Stroom gehad. Hij zei dat die inderdaad achter het hek stond en geheim was.

Hij sprak ook nog over een andere zaagmachine; dit zou een elektromotor zijn die via een veer een zaag aandreef. De zware elektromotor kon hierbij op de grond blijven staan.

Deze zaag is ook gebruikt in de Barakkengroeve; er was een man die hiermee heeft geprobeerd te werken (de naam weet ik niet meer precies), maar die maakte er nogal een gezellige boel van in de groeve en hij mocht blijkbaar niet meer de groeve in de van gemeente.

Deze zaag is waarschijnlijk ook gebruikt in de Mettenberg 5 en in de Roothergroeve bij de spitsvormige gangen. Hier werden geen blokken gewonnen, maar werd mergel gewonnen voor de kalkhandel.

Volgens mij is deze losse zaag eerst in de Mettenberg 5 gebruikt en aansluitend in de Roothergroeve. In het begin van de Mettenberg 5 hebben ze nog horizontaal proberen te zagen en hoe verder de groeve in hoe spitsvormiger de gangen worden. In de Roothergroeve hebben ze direct spits gewerkt, dus lijkt het logisch dat dit later gemaakt moet zijn dan de aanzet in Mettenberg 5.

De kettingen die op de losse zaag werden gebruikt zijn 1,3 cm en de machine van Jan Stroom zaagde 2,5 cm breed.

Als je de sporen van de machine van Stroom bekijkt kun je volgens mij redelijk goed zien hoe de machine heeft gewerkt.

Hij moet ongeveer 2,5 meter hoog zijn geweest met een zaagblad aan één zijde van de machine (de machine zaagt altijd maar aan één zijde langs de pilaar, in de Stroomgang links en bij de hamermolen rechts). Om de achterzijde te kunnen zagen moesten eerst sjaop en pikstoel eruit, want deze zijn gebroken of met de hand gezaagd (achterzijde) waarna de volgende stoelen met de zaagmachine worden gezaagd aan de achterzijde.

De machine kon ook aan de bovenzijde en onderzijde zagen. Ik denk dat de bovenzijde vanaf het frame gebeurde (stoel per stoel door met het zaagblad te

draaien) en de onderzijde (alleen te zien aan de sjaopzijde) waarschijnlijk met de zaag liggend op de grond.

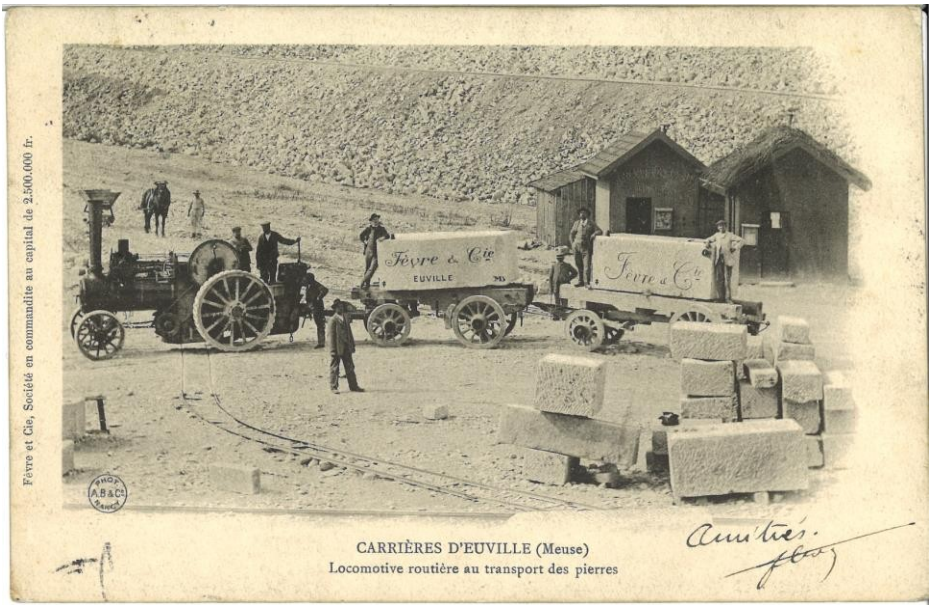
De machine van Stroom heb ik nooit gezien, ik begreep wel van de timmerman (Somers) die ik vorig jaar sprak, dat de bok nog altijd in de werkplaats zou staan in Margraten. Ik zal eens kijken of ik daar naar binnen mag, een neef van de eigenaar werkt bij ons.

Wat ik met altijd heb afgevraagd is, waarom ze niet met Dolmar zagen hebben gewerkt. Bemelmans (Emiss) gebruikte deze in Sibbe, ik denk in de jaren 50. Ik heb zo'n zaag nog op zolder liggen. Hij gebruikte volgens mij kettingen van Rexo (Frankrijk).

Als jullie ooit verder onderzoek gaan doen dan zou ik het wel leuk vinden om een paar uurtjes mee te gaan.

Collectie: Tim van den Broek

Collectie: Tim van den Broek

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Ton Breuls

“K3 neemt film op in mergelgroeven” (*Het Belang van Limburg van 13 mei 2020*): K3 wil zes dagen opnames maken in het **AVERGAT** in Kanne en de groeven van **Mon HEYNEN** in Zichen voor een nieuwe film. Omdat er een crew van 35 personen ondergronds werkzaam zal zijn, moet de gemeente Riemst, om tewerkstelling in deze ondergrondse groeven toe te laten, een vergunning afleveren. Dat kan pas na een zogenaamd openbaar onderzoek. Een vereiste stabiliteitscontrole is reeds met positief resultaat afgerond.

“Rechter geeft anderhalf jaar na instorting bevel om huis te slopen” (*HBvL van 30 mei 2020*): in een tussenvonnis in de zaak rond de instorting in 24 januari 2019 van de woning, **Misweg 77**, in Zussen heeft de rechter bevolen dat het huis en de bouwvallige garage van de aangrenzende woning gesloopt moeten worden. De instorting was blijkbaar het gevolg van een verzakking in de uitgemergelde ondergrond. Omdat de eigenaar de dingen op zijn beloop liet gaan, kon er geen actie ondernomen worden door de buurtbewoners of de gemeente.

“Brandweer rukt uit voor kampvuur met bier in groeve” (*HBvL van 4 juni 2020*): de brandweer is woensdag rond 21 uur uitgerukt naar de Trekweg Cavei in Kanne. Er kwam rook uit de **WERKEN van MATHUUS**. *“We zijn opgeroepen voor rookontwikkeling in de grotten langs het kanaal. Na wat zoeken hebben we de locatie gevonden. Het bleek om een klein kampvuurtje te gaan dat een aantal jongeren had aangestoken in de grotten. De jongeren hadden inmiddels het hazenpad gekozen.”*

“Bijbel van de mergelgroeves is toe aan een actuelere versie” (*De Limburger van 8 mei 2020*): zijn boek ‘*Mergel Gebroken*’ is uitgegroeid tot een soort bijbel van de grotlopers, stelt de Belgische fossielenkenner **Luck WALSCHOT** vast. Het heeft slechts één nadeel: het handboek is verouderd. Daarom werkt hij aan een bijgewerkte versie. In kleur. In zijn boek beschrijft Walschot zo’n 280 grotten en grotjes in Zuid-Limburg en de Belgische grensstreek rond Riemst.

“Boek onthult geheimen van Belgische mergelgroeven” (*HBvL van 16 juni 2020*): **Luck WALSCHOT** werkt aan een naslagwerk over de Belgische

mergelgroeven, een atlas enig in zijn soort. Eerder schreef hij met *'Mergel Gebroken'* al zo'n werk over de groeven in Nederlands Limburg. Dat werd een succes. *"Het wordt een standaardwerk waarin de gegevens van al de bekende ondergrondse mergelgroeven in België toegankelijk worden gemaakt. Daarvoor kan ik gelukkig een beroep doen op bestaand materiaal van onder meer de Van Schaikstichting, de Studiegroep Ondergrondse Mergelgroeven en de gemeente Riemst."*

"Vzw blaast 'Fietsen onder de grond' nieuw leven in" (HBvL van 17 juni 2020): fietsen door de **mergelgrotten van Kanne**, het is een idee dat tot de verbeelding spreekt, maar de uitwerking blijkt niet eenvoudig. Gids **Gèr SMEETS** van de vzw Grotten van Kanne heeft nu bij de gemeente een project ingediend om in de groeve een ondergronds toeristisch fietstraject te exploiteren. *"Dat moet onder meer naar de veiligheid toe nog bekeken worden. Er zijn meerdere elementen die bekeken worden in de gemeentelijke veiligheidsceel"*, aldus burgemeester **Marc VOS**.

"Fietsen onder de grond in Kanne mag niet" (HBvL van 20 juni 2020): het gemeentebestuur van Riemst geeft geen toestemming voor het project "Fietsen onder de grond" van de vzw Grotten van Kanne. De gemeentelijke Veiligheidsceel adviseerde negatief omdat het risico op ongevallen in het **AVERGAT** te groot is. *"We hebben niet eens de kans gekregen om ons voorstel te verdedigen of om samen naar mogelijke oplossingen te zoeken"*, zegt gids **Gèr SMEETS**. *"Dit was zonder meer een mooi initiatief om toeristen naar Riemst te lokken."*

"Verouderd sanitair in grot wordt vernieuwd" (dL van 23 juni 2020): het verouderd sanitair in de **GEMEENTEGROT** wordt nog voor de nieuwe kerstperiode vernieuwd. Uit de evaluatie van de laatste kerstmarkt blijkt dat er veel bezoekers klagen over slecht onderhouden toiletten. Het college stelt voor om op korte termijn een bedrag van 38.000 euro vrij te maken voor het vernieuwen van de wc's. Verder zijn er nog wat aanpassingen aan de nooduitgang aan de Plenkertstraat. Daarvoor is circa 15.000 euro nodig.

Met dank aan de trouwe correspondenten Gilberte Nicolaas, Jan Paul van der Pas, Herman de Swart en Peggy Versteegh. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@telenet.be.

Volgende SOK-avond: Vrijdag ?????? 2020 Aanvang **19.30 uur!**

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden. liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Stefan Jerzykowski, Technische Dienst: 06 51659384 (geen spoed: graag whatsapp/sms)

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina. 2

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Rob Swaans	043-3470868
Gewandgroeve	Marc Dresens	06-55727887
Heiberggroeve		
Groeve de Keel / De Kleine Keel	Luc Walschot / René Peels	00-3212441350
Groeve Eys (niet toegankelijk)	Wim Kneepkens	043-347 1 1 88
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers/Jean Marie Schrijnemaekers	043-364 52 39
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg (niet toegankelijk)	John en Rob Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (niet toegankelijk)	Jan-Paul van der Pas	045-40 41 600
Theunisgroeve	Ed en Thuur Thijsens	06-44633650
Vuursteenmijn Rijckholt	Martha en Jan van de Ven	043-3432084

De Sint-Pietersberg

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.

Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.

Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

De SOK-Info

is een uitgave van de

Studiegroep Ondaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

Provincie Limburg

